

AAKUSTI

2/22

SAVOLAESUUVEN IÄNENKANNATAJA

KESÄKUU 2022, 33. VUOSIKERTA

Muallimanmännöstä.....	3	Ne kesät minä muistav vieläki	17
Seuralla uusi hallitus ja puheenjohtaja.....	4	Korhonen on kohtalomme.....	18
Savonkielinen saarna tv-jumalanpalveluksessa	5	Tuhat nimeä kirjoihin yön hiljaisuudessa	19
Hilija ja Kuarina.....	7	"Se on pitkä vale"	20
Professorin uraputki	10	Matkaelijana Tenerihvan saeraalassa	21
Happi-Heikki.....	12	Savo Saarijärven Paavon tapaan	22
Roekolan siantappu.....	13	Siilifolk 2022: Tuas tullaan!.....	23
Aatoksija uamukahvilla	14	Saksittua ja kuunneltua.....	24
Laestadiuskin tilasi Gottlundin Otavaa.....	15	Vormulat savolaesittaen	26
Paikallismuseopäivä tuo elämää museoihin.....	16	Virs 332 savoks.....	27

Savon Kielen Seura ry:n hallitus 2022

Heikki Hyvärinen, puheenjohtaja (-24), Tuula Ollila, varapuheenjohtaja, (-23), Mikko Kokkonen (-24), Teuvo Laakkonen (-24), Anneli Lujanen (-24). Eila Ollikainen (-24), Eeva-Liisa Pennanen (-24), Auli Poutiainen (-24), Raili Pursiainen (-23), Matti Väisänen (-24), Helga Ylönen (-23).

Varajäsenet: Anna-Liisa Happonen (-23), Keijo Karhunen (-23), Seppo Kononen (-24) Risto Lappalainen (-24), Jarmo Sutinen (-23), Raija Uhlbäck (-24), Risto Voutilainen (-24), Atte von Wright (-24).

Sihteeri: Saara Kononen. Taloudenhoitaja: Raija Uhlbäck

AAKUSTI 2/2022

Savolaesuuden iänenkannattaja, 33.
vuosikerta.
ISSN 1456-3827, www.savonkielenseura.
fi

Julkaisija: Savon Kielen Seura ry. Perustettu 1982.

Kultti ry:n jäsenlehti www.kultti.net

Päätoimittaja: Heikki Hyvärinen

Toimituskunta: Heikki Hyvärinen, Saara Kononen, Seppo Kononen

Taitto: Saara Kononen

Hinnat: Vuosikerta 4 num. 20 e, irtonumero 5 e. Seuran jäsenille sisältyy jäsenmaksuun.

Ilmoitushinnat:

1/1 sivu 250 e, 1/2 sivua 125 e.

Pankkiyhteys: FI02 5397 0820 0128 21

Rahastonhoitaja: Raija Uhlbäck,
Ruutikuja 2 C 37, 70340 Kuopio, puh. 050
9174462, s-posti: raijasuhlback@gmail.com

Tilaukset ja jäsenasiat: Raija Uhlbäck,
ks. yllä

Sihteeri: Saara Kononen

Lehdet: v. 2022 lehti ilmestyy nelinumeroisena. Nro 3/2022 aineiston viimeinen jättopäivämäärä 20.9.2022 osoitteeseen saara.kononen@protonmail.com

Painopaikka: Monetra Painatuspalvelut,
Oulu

Mualimanmänöstä

Puheenjohtajalta

Tuas ne väläkkyy veit ja särkiin kylet. Tuas on herännä muat ja veit ison lumkuorman alta ihan samallalaella kun ennennii. Ei itikat eikä kusijaeset paljon hommiaan muuttele eikä kerree ruokoo sen enemmän pahan päivän varalle kun ennenkään. Myö immeiset kyllä tiällä Savossakkii ollaan vähän syvän kintaan peokalossa tuon Venäjän uhon taatta. Sitä pittää jotennii rätnätä ihan uuvvestaan, että missee asennessa se mualima oekeestaan mak-koo. Monet meistä pannoo evästä talteen, jos se vaekka kaapasta vielä loppusjsii. Monelle juohtuu mieleen Ukraenan sottoo seoratessaan ne aejjat, kun ite sae aekonaan juosta pommituksia suojaan.

Vuan kyllähän se nii on, että jos Savonnii historijoo vähännii lukkoo, sitä huomoo, että aenahan ne venäläeset on tiällä taloja poltelleet ja rosvoonneet. Savosta on miehet tuas ollunna sotimassa Ruotsin puolesta ympärj Euroopan. On ne tanskalaesettii aenae Varsinaissuomessa paljon tihutöetä tehneä. Englantilaeset ja ranskaleset panivat tuas Oolannin sovassa Pohjanlahen rannikkokaapuntia Ahvenanmualta Tornijoon asti ihan urakalla tasaseks. Niin se on, että immeisten ja kansoen historia on sotija täänä. Tässä vuan nyt oltiin tämä unneotettu, kun ei monneen vuoskymmeneen tiällä puolen palloo oo pyssyjä vihulaesia kohti paakuteltu. Sitä suattas savolasena viäräleukana kysellä, että onko tämä nyt sitä vanahoo hyvvee aekoo?

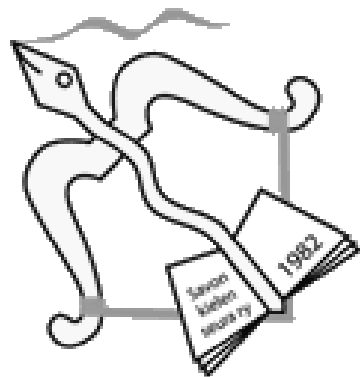
Kyllä nyt tuntuu toe eite siltä, että mualima on aeka sekasin. Povvoovat niät vielä ruuvvan puutettakkii tuonne etelän maehin ja sitä, että sitten ne immeiset lähtöö ruuvvan perässä kuleksimmaan tänne pohjoseen päen, ja tätä kun sitten monet pelekee kun ruttoo.

Vuan eihän meijjän savolaesiin tarvii aenakaan pelätä. Myöhän osataan suhtaataua – jos ei joku homma onnistu tällä laella, niin tehään sitten tuolla laella! Vastuu suap jähä aena kuulijalle ja kyllähän myökii toesia jelepata osataan jos toesella kerran on tenkkapoo.

Kono jättäyty poekkeen puhheenjohtajan tehtävistä, ja valihtivat sitten ruojat minut puhheenjohtajaks, vaekka en ollunna ies kokkokouksessa! Vuan mielellänjhän minä savon kielen puolta pien, ja Kono lupas jelepata.

Jottaen pittää kuulemma itestä kirjuttoo. Ala-asteella kyllä vuan punakynnee saen kirjojaksiin, kun en osanna kun savvoo - suomen kielj on sitten pitännä opetella koolussa. Kuopijolaenen oun syntyjänj. Puijjon metästä kerreen sienet syksyllä ja Puijjonsarvesta talavella kalat. Suvaksessakii on verkot ja sen rannalla kesäpaekka. Ite kasvatan tommaatit, piärynät, luumut, viinirypäleet ja jottaen muutae. Marjassakkii tykkeen käävvä.

Heikki Hyvärinen

Seuralla uusi hallitus ja puheenjohtaja

Savon kielen seuran vuosikokous pidettiin 19.3.2022. Kokouksessa seuralle valittiin uusi hallitus ja puheenjohtaja.

Edellisen puheenjohtajan Seppo Konosen väistyessä uudeksi puheenjohtajaksi valittiin Heikki Hyvärinen.

Erovuoroisista varsinaisista jäsenistä valittiin uudelleen Teuvo Laakkonen, Anneli Lujanen, Eila Ollikainen, Eeva-Liisa Pennanen, Auli Poutiainen ja Mikko Kokkonen. Varajäsenistä Matti Väisänen nimettiin varsinaiseksi ja muista varajäsenistä Risto Lappalainen, Raija Uhlbäck ja Risto Voutilainen valittiin uudelleen. Uusiksi varajäseniksi valittiin Atte von Wright ja Seppo Kononen.

Murretori jälleen Siskotyön kuppeessa

Seuran järjestämä Murretori-tapahtuma järjestetään perjantaina 1.7.2022 Kuopion torilla. Edellisen vuoden tapaan ohjelma esitetään Siskotyön patsaalla. Luvassa on ainakin musiikkia, huastelua ja yhteislaulua savoksi. Lisäksi tilaisuudessa on seuran myyntipöytä.

Syksyn savolainen kirkkopyhä Leppävirralla

Savolainen kirkkopyhä eli messu savoksi järjestetään tänä vuonna Leppävirran kirkossa sunnuntaina 18.9. klo 10.

Savolainen kirkkopyhä on muodostunut jo perinteeksi. Aiempina syksyinä savolaisen sanan äärelle on kokoonnuttu Iisalmessa, Suonenjoella, Nilsiässä, Kiuruvedellä ja viime vuonna Maaningalla.

Liittykää Savon Kielen Seuran sähköiselle tiedotuslistalle!

Listan kautta saatte sähköpostiinne tiedotteita sekä seuran omista tapahtumista että vinkkejä muista savolaisista menoista.

Mikäli haluatte mainostaa savolaista tapahtumaa — joko Savon alueella tapahtuvaa tai Savoan, savon kieleen ja kulttuuriin liittyvää — voitte lähettää listan osoitteeseen viestin, jonka listan ylläpitäjä jakaa eteenpäin. Uutisia, kaupallisia tiedotteita, kaunokirjallisia tekstejä ja vastaavia julkaistaan Aakustissa.

Lista on avoin kaikille.

Sille liitytään lähettämällä sähköpostia osoitteeseen savonkielenseura.ry@gmail.com. Sähköpostiosoitteenne tulee vain listan ylläpitäjän tietoon.

Savonkielinen saarna tv-jumalanpalveluksessa

Heikki Hyvärinen 20.3. klo 10

Myö ollaan tiällä Kuopiossa pietty parj päevee Jaetut evvääät -jumalanpalveluspäiviä. Ollaan jaettu sitä, mitä ite on hokastu mikä on kirkonmännöenjitotavassa hyvvee, sitä mikä tekköö eetvarttia. Ku ei meijjän tarvii kaekkee hyvvee itelle vuan omia, vuan pannaan hyvä jakkoon. Eihän sitä kukkookaan itelle vuan tehä!

Vaekka päeviin nim on ollunna ”Immeinen Yläpihan hotteilla”, ollaan myö oltu kyllä alhuul pitkällä ja syvän kintaan peokalossa tuon Ukraenan sovan taatta. Sattuupa tuokii tämän päevan evankeijum olemann aeka sotasa luku. Nii, ohan siellä Ruamatussakii paljon sottoo, ku sitähän se immeisten elämä on ussein muutennii ollunna. Ja tuas on sota tullunna kummittelemaan ihan nurkan taakse. Vähän kummallinen kirjotushan tuo olj muutennii. Jeesus huasto Jumalan sormesta, jolla hiän pahoja henkiä ajjaa immeisistä poekkeen, huasto Pelsepullista, Suatanasta ja Jumalan valtakunnastakkii. Mitteehän tässä meinataan oekeen iliminierata? No, ei se Jeesus aenakaan piruja seinille halunna mualaela, vuan koetti suaha immeiset hyvän puolelle, ihtesä kaveriks ja yhellälaella Yläpihammiehennii kaveriks.

Ku sehän on niät nii, että se tuo Luoja on sormellaan koko mualimankaekkeuvven kyhännä; kuut ja tähet, kalaksit ja mustat aakottii siinä sivussa. Ja immeisistäkii Hiän huolta on luvanna pitäväsä. Vuan nyt on kyllä tuas pitkästä aekoo koko mualima, tae aenae tämä läntinen puolisko, sitä mieltä, että tokko tuo ennee meistä tuo Yläkerran Isäntä välittännöö, kun antaa immeisten tämmösiä hirveyksiä tehä, mittee tuolla Ukrainassakii nyt hurju-aavat! Vuan ohanse niinnii, että ku ollaan tarpeeks ulalla mualimanmänöstä ja ruppee hirvittämmään, alakaa meijjän takaraivossa ihan itestää sytkyttämmään, että ylläälle sitä pittää piä kiäntee, ku mikkään muu ee tunnu aattavan. Ensin suattaa kyllä sormet nyrkkiin puristua, vuan sitten ne ristiin männöö, että raaha tulisj. Ja kohta kuvettakkii sormet ruppee kaevamaan.

Tuosta Jumalan ”sormesta” vielä sevreran, että Ruamatun mukkaan Mualiman Herra kirjutti sormellaan Mooseksen aekaan kivtaaluihin käskyt, jotka meijjän pitäsj ottoo totena mekkoon, että tiällä oes vähän mukavempi yhdessä ellee. Vuan ku ei meistoo taekoo; eipä oekein tämä meijjän elämä oo männäkää Yläkerran Isännän mielenpiän mukkaan. Ja sen taattahan Hiän panj Poekasakkii tänne muan päälle osviittoo vähän antamaan, ja loppuin lopuks se Ristus vielä piäsj hengestäännii meijjän taatta.

Ku ohan meissä immeisissä paljon pahhoo, eikä siitä piästä aenakaan tässä mualimassa irti. Sitä pahhoo on kututtu monella er nimellä. Ruamatussakii on paholaesta ja suatanoo, pelsepullia ja paalsepuppia, joesta nämä viimeset olj niät toesten kansoen jumaliin nimiä. Jeesuksen aekaan juutalaset uattelj, että ne tarkottaa yhtä ja sammoo: se on se Jumalan vastapuoelj, joka suap aekaan kaekkee pahhoo, riitoo ja hajjaannusta. Tuntuu tuolla pelsepullilla kyllä mänövän aeka hyvästi nykyväänniin, kun kahtoo mualimoo ja sitä riijjan ja vihan miäree mittee meilläe tiällä on! Ja tuota sottoo, ku immeisiä lakkoo kun ruohonkorsia vuan. Heleposti sitä nykytellään, että tuolla rajan takana se ite piäpiru vetelöö ohjaksia, ja siltähän se kyllä tuntuukii, vuan ei ehkä tajuta, että kyllä sitä myökii pahhoo osataan tehä; meillä kuvvuan on köykäsemvät asseet

Mikä se sitten tämä ”Jumalan valtakunta” on, mistä Jeesus huasto? No, sehän tuo Jeesus virkko, että se tarkottaa, että ollaan hänen

puolellaan, että tehään hänen kanssaan töetä. Niät, kuvvua annetaan hänen olla porukassa mukana, on jo se Yläpiha hulumahtanna tänne muan piälle, meijjän keskelle. Ei meijjän tarvii pelätä, vaekka mitä muolimassa sattusj.

Mitenkä sitä ossoo sitten pien immeinen tämmösen Jumalan valtakunnan tajuta toek-sj? Se riippuu varmaannii vähän siitä, mistee vinkkelistä myö oekein elämee ja Jumalookii katotaan.

- Osataanko myö nähhä, että se tuo Yläpihammies kuitennii kulukee vurrittaa meijjän kansa koko aejjan ja silimäteränään pittää, vaekka eihän se siltä aena meistä tuntuskaa?

- Osataanko myö jähä hänen hotteisiin vae kuvitellaanko myö ihtemmö jo ettäältä niin viisaaks jäpkyöräks, että myöhän pärjätään iliman mittää jumalia?

- Osataanko myö hypätä hänen kelekkaasa hyvän puolelle vae yritettäkö myö vuan ite vettee sitä rekkee hampaat irvessä ja selekä viäränä, eikä nähhä sillon missään eikä kessää mittää hyvvee?

- Jähääkö myö jeleppoomaan ja kuuntelemaan muita vae pyihällettääkö myö vuan etenkehasesti ohi, jos joku jottaen näättäs tarvihtovan? Nyt kun tuota jeleppinkiä toe eite aeka moni tuolla Ukraenassakii tarvihtoo! Että eikun vuan kuvetta kaevamaan!

Vuan pittää sannoo kyllä sekkii, että ei sitä tätä Jumalan valtakuntoo kyllä immeinen oekein meinoo tajuta. Ehkä myö vuan ihan villaakselta aena jollonnii suatetaan hokasta, että nyt kyllä se Yläkerran Isäntä on panna sormesa pelliin! Jospa se on nyttii sitä, kun koko läntinen mualima haluvaa avittooo hättee kärsiviä yhessätuumin. Jeesushan virkko, että ”aatuvaeta ne on ne raahantekijät, heijjät ristitään Yläpihammiehen nimmiin”. Ja lopun aejjan kuvvaaksessaan se Jeesus iliminierasj tämmösiä kuninkaan sanoja:

”Tulukee tok tänne, työ Isänj siunoomat. Ku minulloj näläkä, työ antoja minulle evästä, ku kurkkua kuivasj, työ antoja juotavata. Ku minulla ei ollunna paekkoo, mihin männä, työ otitta minut luoksenno. Ku minulla ei ollu rihmankiertämeekää piällä, työ antoja ies lyysin. Ku olin kippeenä, työ tulija kahtomaan. Ku olin linnassa, työ sinnekkii tulija morjestamaan.”

Nii, jospa myö tällä laella osattas avittooo yhellä laella niitä, joeta joka päevä nähhään ja jotka samalla kulumakunnalla assuu kun nuita

ukraenalaesijakkii. Niin, kyllähän myö suaahan uskoo, että olla Jumalan hotteilla, vuan suap se evä meilläkii heilahtoo!

Ehtoollinen on taevaan hiippakunnan, Yläpihan, ruoka, josta myö immeiset suaahan ottoo palasta ja uskoo sillon, että ite Ristus on kylessä kiinni. Ja että ite Ristus on se, joka siellä oekeesti huusholloo, mutta meijjän huki se on sitten viijjä sitä leipee niille, jollei sitä oo ja jelepata muutennii muita.

Savonmuan kiitosvirs

(sävel 555, Oi, Herra, luoksein jää)

Nyt noosoo kiitos ylös taevaaseen,
on ovet aaki Herran huoneeseen.
Vaevatud sielut uupuu matkallaan,
tarvihtoo Luojoo hoevoomaan.

On mukavoo immeistä illaattoo,
hartaasti virret laaloo hurraattoo.
Veesoomalla suap kiittee Jumaloo,
hän sieluun hyvvee sanomoo pannoo.

Taevaassa kyllä savvoo ossoovat,
meejjännii veesuut siellä kuulooovat.
Nöörästi armon Herroo kiitetään,
rukkoukseen kaekki rakkaat liitetään.

Voe sitä onnee ihanoo,
lähelle piäsöö Issee Jumaloo.
Hyvvyyttä tarjoo meelle armoosaan,
immeinen Luojoosa jäp kaepoomaan

Irja Turunen

Hilija ja Kuarina

Tarina rakkaesta puesta, kiintymyksestä ja kostostakki

*”Niin kun seppelpäene
nuor morsian on,
kukki pihlajahuutu,
tuo alla aaringon*

Lapsuuvven puita

Isällänj oelj minun lapsuuvvessanj 1950-1960-luvulla Raatalammin keskustassa sijjaenneella omakotjtalotontilla erjtyisessä suojeluksessaan usseempi puu: seihtemen kommeeta paksurunkosta petäjee, viis taevaeta hipovoo kuusta tontin pohjoslaejjalla, kolome kaanista tuuheeta pihlajoo, kaks issoo koevua, omenapuu sekä Isän Tärke Koevu. Viimeks maenittu oelj lähtennä kasvamaan keittiön akkunan alla olevalle kumpareelle siemenestä. Varjellen se varttu suoraryhtiseks valakorunkoseks kaanottareks.

Lähellä talloo kasvavan kahen paksun petäjän välliin oelj laetettu raatatanko ja siihen kaks laatakeinua. Niissä oelj mukava kiikkuva ja vaekka laaloo samalla. Pihasaan lähellä oelj toiset kaks petäjee, joette välliin oelj laetettu mattotanko. Siinä oelj hyvä kans harjotella leuvvanvettoo, kieppejä ja silimukoeta. Koera juoksulanka oelj tuas pingotettu kahen puun vällii ja samate pyykkinarut tietennii risteilivät puijje välissä. Linnunpönttöjä oelj usseempia erj puissa. Niissä asu kottaraesia ja kirjosiippoja ja oravakkii yhtenä vuonna.

Pihlajat oeljvat erjtyise hyviä kiipeilypuita. Saanan takana kasvavan pihlajan tukevaan oksaan isä oelj sitonna paksun kiipeilyköyvve jonka alapäässä oelj solomu. Siinä kelepasj harjotella kiipeemistaetojaan.

Lisäks isällänj oelj yhe miehe pelastuspartijo, joka käv hoetamassa kevätöenä Raatalammin kirkkopuistonii koevuja. Seorakunta ei isän mielestä hoetanna puiston puita riittävä

hyvi. Hän sahas niijje kuolleet alaoksat poes ja käsittelj sahhauspinnat jollae suoja-aeneella. Puut kasvovat nui hoejjetuina kommeiks ja suuriks.

Kiinnyin oman pihan puihin ja opin isän esjmerkin mukkaan suorastaan rakastamaan muitakin puita. Paetsi että niissä oelj mukava kiipeillä, niijje hoevooime ja kasvun seurooime oelj luontevoov ja kuulu ikkään ku elämäntappaan. Puita katottiin ja niijjen kaaneutta erj vuojeaekona ihhaeltiin. Ne varjostivat mukavasti ja ne antovat näkösuojooki. Vuan olennaesta oelj se että puut oelj yksilöetä.

Ensjmäeset omat puut

Aekuestuttuanj asuin usseemman vuuen kerrostaloessa erj puolilla Suomee. 1970-luvun lopulla muutin perheenj kanssa muaseuvulle synnyinpitäjän elikkä emäpitäjä Suur-Raatalammin länsilajalle ja sielläkii ensin kerrostaloon. Myöhemmin muutettiin järven rantaan rakennettuun rivtalloon, jossa oelj asuntokoh-taset etu- ja takapihat.

Talo oelj uusj ja piha kaepasj puita. Soetin siihe aekaa huiluva paekallisessa soetokunnassa. Orkesterin tuupansoettaja, yks muanviljelijä tulj avuksenj. Häne asjantuntemuksella kääti ostamassa takapihalle, omenapuun taemi. Etupihalle haettiin häne maeltaa hyvärotune, viisjhuarane pikkupihlaja silimäinj alle kasvamaa.

Olin onnelline. Asuin muaseuvvulla ja elämässänj oelj - avijomiehe, kolome lapse ja koera lisäks - kaks ommoo puuta.

Molemmat puut juurtuvat ja viihtyvät uuvvessa ympäristössään ja varttuvat oekeen kaaniiks. Omenapuu, Kuarina, kukki kev- väisin. Syksysin se tek makkeita omenoeta. Talavisin tykkäsin polttoo siihe ripustamianj pieniä kynttilälyhtyjä, jotka pimmeessä tuikki somasti.

Pihlaja, Hilija, toevotti parraatiovelle tultaissa omat ja vieraat tervetulleiks. Se oelj alakukesän morsian ja syksyllä se hehku punasena. Talavella sen marjat lumhattuje alla houkuttelj tilihparvija ja taviokuurniakkii kerran. Kun lapsenlapsenj, kaksoset, syntyvät

kakstuhattaluvun alussa, uattelin että heijjän vartuttuvaan puuhunnousemisikkään Hilija oes kyllin vahva heitä kannattelemmaan. Kyllä kelepoesj lasten kokkeilla käsjoemijaan puun oksissa. Ite olin pienenä melekeen asunna puussa, ja saman onnen halusin tarjota jäläleläsillennii.

Erjlaesia näkökulumia

Meitä immeisiä on monellaesia. Kaekki eivät piä puista. Eivät aenakaan lehtipuista.

Seinänuapur, pikkutarkka leskirouva, joka haravoe päevittäin asuntosa kohalla olevan nurmikkoläntin puhtaaks lehistä ja siisti talloussaksilla kulukuväyläsä reunustattii, ei tykännä pihlajastanj. Syksysin se huomauttel sen puolelle lentäneistä lehistä. Yritin haravoeja Hilijan puottamat lehet mahdollisimman nopeesti poes, mutta koska olin työn tautta viikolla toesella paekakunnalla, en aena eh-tinnä tuulen eille.

Nuapur alako vihjaella, että pihlaja piittää kuatoo. Minä kimmahin! Minun puihinj ei koske kukkaa.

Erräänä syyskuun perjantaena tulin tapanj mukkaan rahahhaalintareissulta assuinpaekakunnallenj viikonlopun viettoon. Kävelin uatoksissain linja-aatopysäkiltä kojttiin päe. Tie laskeutu hiljakseen alas rantoo kohe. Viimesellä töyräällä pysähyin hetkeks ja lep-puutin silimiänj minulle rakkaaks kääneessä ylleisnäkyssä. Oelj oekee mukava tulla tuas työviikon jälälekeen kojttiin.

Vuan jottae outoo näkyssä oelj. Kaekki ei ollu kohallaan. Mikä siinä oekee haettas?

Kun kiännyin taloyhtijön parkkipaekalta kotjovelle johtavalle pihatien pätkälle, hengi-tyksenj salapaantu. Hilija, viisjhuarane pihla-janj, oelj poessa! Sitä ei ollu ennee siinä missä se oelj ollu. Sen paekalla oelj viisj vualeeta, tuoretta, teevajin kokkoesta kantoo!

Tuijotin tyhjee kohtoo ja kantoja ja suu oelj varmaannii loksahanna aaki. En voena uskoo näkemäänj. Uatokset piässänj säntäelj sinne ja tänne ja tuntu että voe hyväne aeka. Iha otti syvänalasta. Nyttii, vuosjkaasia myöhemmin tuota hetkee uatellesanj, syvän alakaa takomaan nopeemmin ja silimät sumenoo.

Mitä oelj tapahtunna? Kuka oelj uskaltanna kuatoo Hilijan? Miks minulta ei oltu kysytty luppoo?

Toeselta nuapurilta saen tietee, että kunnan miehet oeljvat viikolla kääneet kuatamassa pihlajan ja siistineet jällekesä. Soetin isännöih-tijälle, joka oelj siihe aekaan töessä kunnan palaveluksessa.

Näin oelj toellakkiin käänä. Isännöihtijä sano, että leskirouva oelj vuosjkaasia kiu-sanna häntä puhelissoetoeillaan ja vuatinna puun kuatamista. Puonneet lehet ei kuulemma pysyneet meijjän puolella, vuan levisjvät häne alueelleen. Isännöihtijä oelj kyllästynnä rouvan valittamisee ja piättännä tehä siitä lopun. Se oelj sanonna kahelle allaesellee, että käävät kuatamassa kysseisen puun ja siistiivät jällekesä.

Ihmettelin, miten hän suatto tehä sillä taval-la. Ee kysynnä luppoo tae neevvotellu asijasta suati että oes ies ilimottanna minulle puun kuatamisesta etukätteen.

Hän puolustautu. Rivtalossahan ei kukkaan omista mittään. Osakkeeta vuan. Koettasin nyt raahottua. Oha nuita puita. Pahottelj se sitte, ku ei ollu ottanna yhteyttä ieltäpäe. Ku en ollu kotona. En ollu kotona! Meinasin sannoo että oesjha hän voenu soettoo. Puhelimessaha myö nyttii puhuttii. Mutta sitte uattelin että ei mak-sa vaevoo ja että tyhjän suap pyytämättännii.

Mäin seuroovaks leskirouvan ovelle. Sanoin sille, että se tappo minun pihlajan. Se viänti suutaan ja naarahti, että kunnan miehet-hä puun kuatovat. Sinä out toellisuuvvessa puun tuhonna, vastasin. Elä ou naarettava, se sano ja vet ovesa kiinni.

Riisj ja sen eskaloetumine

En tiitä, onko tuskallenj ymmärtäjjee. Minun Hilija, kaanotar, kuavettiin nui vua. Minun Hilijan, jota olin hoevanna pikkusesta taemesta ja joka mielestänj komisti koko rivtalo-yhtijön pihhoo. Minun Hilijan, jonka pitj kasvoo kiipeilypuuks lapsenlapsille. En millään ymmärtännä, että joku voep vihata yhtä puuta niin paljon, että kuavattaa sen. Ku ei sen Hilijan puottamia lehtiä nii hirveen paljon tippuna. Sukkelaahan ne sae haravoijuks poes.

Olin ihan turta. Uattelin että jottae on keksittävä. Kostanko? Millä tämmösen teon voep kostoo? Myrkytänkö nuapurin kukkapenkin kukat vae revinkö ne juurineen irti? Vuan syytömiähä kukat on ja nättejakkii. Mittee minä oekeen tien? Jottae pittää tehdä tae minulta halakee syvän tae piä tae molemmat.

Rouva oelj sunnuntaesi kirkossa käävä, jumaline ihmene. Tiesin seinänuapurina, että asuntoje väline iäneristys oelj heikko. Ei tarvinna meijjän aakasta ratioo kun kuulj sen puolelta uamu- ja iltahartaavet haluspa tae ei. Sen seuroomoo telekkarjohjelmoo myö pystyttiin ihan hyvin kuuntelemaan omassa olohuoneessa. Panj vuan telekkarin aaki ja iänettömälle. Puhe kuulu vaevatta seinän takkoo.

Sillonj keksinnii mielestänj hyvän - sano-sinko salaviisoon - tavan kostoo.

Alotin sinä syksynä voemallise huilunsoettoharjottelukaavve. Nuapurin ja meijjän makkuukamarit oeljvat kohakkaen. Rupesin soettamaan makkuuhuoneessa aena, ku olin iteksenj kotona. En sentään viihtinnä kiusata ommoo perettänj ylenmiäräsellä soetollanj.

Soetin korkeelta ja kovvoo. Jos on joskus kuullu huilunsoetto läheltä, tietäp että iän on korkeissa kohissa kohtalaesen kimakka. Korvijaan siinä suap piellä. Varsinnii jos ei vielä oekee ossoo soettoo. Huilunsoeton opettaja

oelj jo nuoruuvessanj sanonna että virret ovat mitä parraenta harjotteluaeneestoo. Ansatsi elikkä huuljote ja keohkot kehittyä pitkiä iäniä puhaltaissa.

Täsmäisku ja liennyty

Harjotteluohjelmassanj oelj nyt paljon virsijä: kaekki tunnetut haatajaesvirret, kuole-moo koskettavat virret, puuaeheiset ja luonno-nylistysvirret. Uuvvestaan ja uuvvestaan. Olin varma, että nuapur ossoo tuttujen virsijen sanat ja että ne ruppeevat soemaan väkiste sen piäs-sä, kun se kuuloo soettonj. Mä taemi olen sun tarhassas. Päeväni kulukoo kohti loppuvaa. Puut mehtän huminoevat tuas lehtiverhossa.

Pimmeellä poltin joka viikonloppu kuuv-vesta tuntjtolokulla palavasta haatakyntilästä muovvostammoonj ristiä siinä kohassa, missä Hilija oelj kasvanna. Risti näky väkistekkii rouvan akkunaan ja sen lisäksi sen oelj kottoo lähtiessään tae sinne tullessaan kulettava pala-van ristin ohi parin metrin piästä.

Tätä aatiovisuvalista peliä pijin jooluun suakka.

Avijopuolisonj ei uskonna että nuapur oes ymmärtännä mittee ajoen takkoo tällä mie-leosotuksellanj, jota ei voe parraalla tahol-laankaan kuhtua hilijaseks. Puolisonj arvelj, että leske kapasjtietti ei riittännä hoksoomaan soettoanj kostoks. Jos ies kuulkaa mittään, huonokuulone ku oelj. Oeljpa niin tae näen, saen soetannollisesta rojektistanj katkeran-sulosta tyyvvytystä. Soettotaetonni parantu samalla.

Yhen uhrauksen vielä tein. Kävin ite sah-hoomassa rannan puolella kasvavan Kuarinan oksat runkoo myöte tyngiks, etteivät vieraat kävisj sennii kimppuun. Se oelj sen jäläkeen ku amputoetu. Torso. Itketti kun sahasin poeki sen terveitä ja jo omenia kypsytteljiä oksia.

Loppujossittelut

Tuskanj on vuosijen suatossa luantunna. Oon muuttanna poesj paekkakunnalta. Kävin siellä muutama vuosj sitte tuttuja tappoomassa ja kiertelin samalla entisen koin tienoilla. Kuarina oelj kasvanna tuas isoks. Se oelj suana olla raahassa. Hilijan kohalla kasvo vua nurmikkoo. Leskirouvakii oelj kuulemma kuolla vanhuuttaa.

Jos Hilijoo ei oes kuavettu, se oes toeminna monena vuonna kiipeelypuuna lapsenlapsille aena kun ne oesjvat kääneet mummoosa tae pappoosa tappoomassa. Sitä oes ollu mukava katella. Ennee ne ei tietääksenj kiipeile puissa. Ne täätti tämän vuuen helemikuussa 18 vuotta.

Nyt Hilija oesj kommee, iso puu, joka kukkisj kevväisi ja vihannoesj kesäsi. Syksysi sen lehet punertusj hehkuviks ja talave alla se luopusj lehistään ja laskisj ne lempeesti juurelee. Punaset marjat oesjvat herttasia valakosta lunta vaste. Jonnae päivänä tulisj tilihet. Pyrähteljsivät ja helisisjvät ku pienet kulukuset. Kellekkää se ei tekis mittään pahhoo.

Raaha Hilijan miestolle.

Nimimerkki *Pihlajahuntu*

Professorin uraputki

Minna Kettunen: *Piiasta professoriksi*. Sirkka Sinkkonen ja palava tahto (Into-kustannus 2022)

Sirkka Sinkkonen liittyi suunnitteluprofessorina Kuopion lääketieteellisen korkeakoulun opettajakuntaan vuoden 1974 alkupuolella aiheuttaen tavoitteillaan korkeakoulun piirissä ja ulkopuolisissa alkuun hämmennystä.

Olihan uudenkarhean korkeakoulun professoreina totuttu kuulemaan jämeriä klinikoita, tweed-takkisia herroja puhumassa lääketieteen mahdollisuuksista, jotka nyt tuntuivat oleva lähempänä, kiitos korkeakoulun.

Sirkka Sinkkonen puhui naisen äänellä ja varmuudella hoitamisen kulttuurista, hoitotieteestä, joka pitäisi liittää lääketieteellisen korkeakoulun opetusohjelmaan, jo tasa-arvon

näkökulmasta. Olihan hoitotyö naisten työala, jossa pitäisi avata mahdollisuudet vaativimpiin tehtäviin saakka.

Suunnitteluprofessorin tehtävänä oli suunnitella hoitoalalle uusi yliopistolliseen mais-teritason tutkintoon johtava koulutus. Hänellä itsellään oli takana pitkä ja epätavallinen opintie, josta oli yhteyksiä puoleen jos toiseen. Oli työntekoa opiskelujen rahoittamiseksi, ei sentään pelkästään piikomalla kuten otsikon viittauksesta kasvuvuosien ankaraan työnte-koon voisi ajatella. Hoitotyön arkea hän oli kokenut Saksassa hoitajapulaan pikakoulu-tettuna sairaanhoitajan auttajan pikakurssin koulimana.

Aika oli työskennelty määrätietoisena nuoren naisen puolesta. Sodan jälkeen elpy-neestä Suomesta avautui ovia ulkomaailmaan matkustamaan ja opiskelemaan Saksaan, englanttiin ja Asla Fullbright -stipendiaattina Amerikkaan.

Tutkijakoulutuksen päätteeksi hän suoritti Johns Hopkins Universityssä tohtorin itutkin-non. Jatkoaikaa amerikkalaisessa tiedeympä-ristössä tarjottiin, mutta stipendiaattia velvoitti sitoumus palata opintojen jälkeen kotimaahan 1973.

Helsingin Yliopistossa hän sijoittui lääketie-tieteellisen tiedekunnan kansanterveystieteen sosoilogian vt. apulaisprofessoriksi. Sitten juuri aloittaneesta Kuopion korkeakoulusta otettiin yhteyksiä.

”Onneksi 38-vuotias nainen on elämänsä voimissa, hallussa oli monenlaista oppia ja kokemusta, ja sisälläni paloi suuri innostuksen tuli. Halusin lähteä tekemään työtä naisvaltai-sen hoitoalan arvostuksen parantamiseksi.

Niin ikään sitouduin vahvasti Kuopioon ja uuden luomiseen siellä. Halusin antaa kaikki yhteyteni ja kokemukseni Kuopion hyväksi, ja onneksi oli annettavaakin”, hän muistelee ratkaisuaan

lähteä vanhoilliselta tuntuneesta Helsingin yliopistosta ja muuttaa Kuopioon, paluuna itäsuomalaisille juurilleen.

Vastuksia oli voitettavana. suunnitellulle kou-lutukselle olisi ollut ottajia, mutta Kuopiossa tehdyt valmistelut voittivat .

1975 järjestettiin ensimmäinen terveyden-huollon hallinnon jatkokoulutuskurssi, ja var-sinainen koulutus alkoi syksyllä. 1976 Sirkka Sinkkonen määrättiin hoitamaan terveyden- ja sairaanhoidon hallinnon professuuria.

Hoitoalan koulutuksen perinne

Jälkiviisaasti ajatellen Kuopiota parempaa paikkaa uudelle koulutusosalalle tuskin olisi ollut. Kuopiossa oli koulutettu sairaanhoita-jia vuodesta vuodesta 1897, ja myös muihin hoitoalan ammatteihin. Kuitenkin esimerkiksi alan opettajilta vaadittava koulutus oli haettava muualta. Nyt maisteria vastaava terveydenhoi-toalan kandidaattitutkinto terveydenhuollon hallinnonalalla tuli mahdolliseksi suorittaa kotimaakunnassa.

Sirkka Sinkkoselle itselleen avautui ovi Suomen akateemisen maailman sisäkammareihin eli Valtion lääketieteelliseen toimikuntaan , jossa jaetaan rahaa tieteelliseen tutkimukseen.

Ensimmäisenä toimikautena hän oli toi-mikunnan ainoa nainen ja ainoa, joka ei ollut lääkäri. Toinella kaudella oli toinen nainen. lääkäri.

”Vaikka minulla ei ollut sairaanhoitajankaan kulutusta pärjäsinkin ihan hyvin Toin päätöksen-tekoon yhteiskunnallisen näkökulman. kun keskusteltiin tutkimusaiheen ajankohtaisuudesta ja vaikuttavuudesta.”

Paitsi tiennäyttäjänä omalla tieteenalalla Sirkka Sinkkoselle on tullut julkisuudessa tasa- arvon puolestapuhujan ja suunnannäyttä-jän rooli, joidenkin mielestä ärsyttävä femi-nistin leima, josta on saatettu piikittelyillä ja yöllisissä puhelinsoitoissa muistuttaa.

Urallaan hän on antanut sen, minkä kanssa päätti Kuopioon tullessaan: yhteytensä ja kokemuksensa. Täällä niistä on saatu nauttia.

Kun 1970-luvulla naisista johtajina ja työ-elämän rakenteista ruvettiin keskustelemaan hänestä tuli arvostettu asiantuntija.

Muistetut Minna-symposiumit

Virikkeitä laajempaan julkisuuteen kimpoili kuin sata vuotta aikaisemmin Minna Canthin aikaan yliopistolla pidetyistä kolmesta änen johdolla järjestetyt Minna-symposiumista 1981-1984. Luennoimassa oli valtakunnallisia nimiä tieteen, poliitiikan ja ammattiyhdistys-toiminnan aloilta. Kuulemassa oli myös taval-lisia naisia, kun maaseudun emäntien asemaa ja kotityön arvostusta pohdittiin.

Seminaarien alustuksista Kustannuskiila julkaisi kolme kirjaa.

Eila Ollikainen

Happi-Heikki

Käydessäni läheisten ja tuttujien haudoilla näen kulkureitin varrella myös monien tunnettujen henkilöiden ja sukujen hautakiviä. Yksi isoimmista on Simelius-Simojokien muistomerkki, jonka nimistä löytyvät tuomiorovasti Jooseppi Simeliuksen (8.11.1867 – 1.7.1942) perheen jäsenet.

Simelius-Simojoen suvusta puhuttiin pitkään nimenomaan pappissukuna, jatkoivathan niin monet suvun pappisperinnettä. Suku on lähtöisin Pohjois-Pohjanmaalta, mutta Savoan siirtyneitä ja kotiutuneita Simojoki-sukuisia pappeja täällä on toiminut monia.

Heikki Juhani Simeliuksesta ei tullut pappia vaan geofyysikko ja Helsingin yliopiston professori Heikki Simojoki, joka oli monien muiden suomalaisuusaatteesta innostuneiden tavoin ottanut jo v. 1928 sukunimekseen suvun alkuperäisellä kotiseudulla virtaavan joen nimen. Mutta sitä ennen Heikki oli käynyt koulua syntymäkaupungissaan Torniossa ja isä Joosepin saatua viran Kuopiosta Heikki jatkoi koulunkäyntiään Kuopion yhteiskoulussa, mistä pääsi ylioppilaaksi v. 1926. Maisteriopintojen jälkeen Simojoki palasi takaisin Kuopion yhteiskouluun v. 1932, nyt matematiikan, fysiikan ja kemian opettajana; sitä virkaa hän hoiti v:een 1945 asti. KYK:n aika oli muuta kuin opettamista, sattuihan siihen jaksoon kaksi sotaakin, avioliitto (1940) ja saksankielisen väitöskirjan (1940) tekeminen. Ehkä pitäisikin sanoa, että väitöskirjan tekemisen ja sotapalveluksen ohella Simojoki myös opetti KYK:n lukiossa. Hänen päämääränään ei ollut opettajan ammatti vaan tieteellinen työskentely. Aloitettuaan v. 1945 Merentutkimuslaitoksen assistenttina hän vuosien myötä siirtyi talassologina eli merentutkijana virasta ja jaostosta toiseen päätyen meritieteen osaston johtajaksi. Sitten oli vuorossa Ilmatieteen laitoksen ilmasto-osaston johtajan (1956 – 58) ja Hydrografisen toimiston johtajan (1958 – 67) virat. Helsingin yliopiston geofysiikan dosenttina Simojoki toimi 1948 — 67 ja sen jälkeen professorina v:een 1972 asti.

Osuvan ja mainion lempinimensä Happi-Heikki on varmaan saanut KYK:ssa jo kohta opettajantoimensa aloitettuaan. Mi-

näkin kuulin siitä sisarusteni koulupuheista jo 1930-luvulla ja sitten 1940-luvulla myös koulun pihalla, missä joskus myös näin itse nimittelyn kohteenkin. Omakohtaisia kokemuksia minulla ei Happi-Heikistä ole, mutta sisarusteni puheista syntyi vaikutelma, että opettajana Happi-Heikki on ollut omanlaisensa persoonallisuus, muista poikkeava ja mukava. Lempinimestään Happi-Heikki ei päässyt Kuopion opettajavuosien jälkeenkään, kenties itse edesauttoi sen pysymistä käytössä vielä yliopistossakin. Sieltä on myös kantautunut kuvauksia hänen persoonallisuudestaan: ei kuulemma pitänyt pitkistä puheista.

Velivainajani albumissa on pari kuvaa Happi-Heikistä. Vähän ennen talvisotaa otetussa kuvassa Heikki on välituntivalvojana päästämässä KYK:n lukiolaisia sisään. Kuvanottajaa Heikki nuhtelee lempeästi: ”Eipäs oteta potrettia!”

Lassi Koponen

Lähteenä mm. KYK:n oppilasmatrikkeli

Happi-Heikki: ”Eipäs oteta potrettia!”

Roekolan siantappu

...osa 2. Ensimmäinen osa julkaistu Aakustissa 4/2021.

Sikkoo mietityttää, mittee lienöö Eenarin käessä tulijaesina?

Aekamoene kaijjaos kuulu liävältä, ku nuapurin Eenar laokas pistoolisa sian aevoon. Sinertävä reikä jäe keskele ohtoo. Ampumista ja pistämistä ei näötetty musikoelle, siitä oes suattana nähhä pahoja unia. Meleko ehjä luoti löyty aekannaa sylvttarpeihe seasta. Sen kun paeno takas Eenarilta suatuun hylsyyn, ni sitä kelepas villaotella koulukaverloelle

Veskelekala vetvät sikkoo liävänovesta parvenrappusii alle penkile makkoomaan. Alako tarkkuutta vuatava karvoen kaltaos puukkoen kanssa. Peltikoussikasta kiehuвата vettä säkillä peitetyn sian piälle ja sorkkia kastettii vuoronperrää kuumavesämpärissä. Lihaköntin aekannaa sukeltaessa kastkupissa ei selekäjouhet tarvinneet viistee kastin pintoo.

Tuas sae sika kelekkakyytiä, kun sitä hiisattii liiterin orteen kintereistä roekkumaa. Toenen lahtar nostelj sikkoo ja toenen vet köyttä orren yli. Sialta maha aoki ja suolenpiähän narusolomuva, ettei tuljna paskaluahia. Siansisuksista huopennettii sisuskalut talteen. Viimeseks huljuvat mahat, rakot ja suolet kelekassa liävän taa.

Pitotarpeita riitti poekenposkeisillekkii. Kissa järsi rustonkelemettä piä kallellaan. Pitkin talavee liävän takana närhet ja harakat nokkivat lumen alta siansisälmyksiä.

Sianpiästä äeti sae hyteläsylvttarpeet. Oesko laettana siihe vielä sorkkia ja sisäelimistä syväntäkkii. Liivate sito aenokset paestinvattissa, laakerinlehti olj alimmaesena ja valakee

rasvakerros piälimmäesenä. Paetsi sitten kun se kiännettii alaspäen tarjoelulaotaselle. Lirraos etikkata tytisevän sylvttysiivun piällä kuulu tekevän eetvarttia.

Siansorkkia naesväk pyörittelj hiilloksela, kynnet irtos ja sorkkiin tulj halstraoksen makuva. Livakasti huljahti sorkka hernerokkakkattilasta isä-Kallen laotaselle. Sen voemalla mehässä vänkäöty reenpankolle monta tukkia hevosen veettäväks.

Veren sekkaan vatkattii karkeita jaohoja ja sipulia ja pannulla tirruutettii rasvoo. Palttu-taekina paestettii uunissa matalareonasella uunpellillä. Verrieskan syöjän suuta naoratti, kun hampaella olj hyvä mielj ja hampaanrakolohe jäe mustia rieskanmuruja. Oljko sitte voeta taekka puolukkahillova paritsata.

Lihoja puutiinuu laetettaessa vetteen pantii nii paljo suoloo ku siihe ikännää liukenj. Liha-aetassa tiinunkannen piälle laetettii kivi paenoks, ettei lihat nousseet uimasilleen suolaveen pintaa. Lihat säely suolaveessä kevväseen asti, siiheks ku tuljvat kaekki syyvvyks.

Tiinusta otettii ensimmäene kinkku viimeistää joulun alla paestettavaks ja kevättalavella toenen palavattii. Tuttuin taloloessa palavasvat kinkkuja saonanlaoteilla. Lämmitettivät kiukuvata kovasti ja piästivät savut sissään. Melekee viikko vieräht enneku lihat oljvat pehmeitä ja savuset rasvat tirissee pellille. Johan sitä lauvantaena talonväen ihtensäkkii pit piästä saonaan.

Siansuolet puhistivat entisistä täätteistä. Nurinpäen kiännetyistä suolista kuapivat nukat irti ja säelytteljvät suolia aekansa suolaveessä. Sitten sörpöttivät lehmänsarven läpi suoliin otravellin tapasta. Ryynnakkarat keittivät helhalla ja paestovat uunissa pellillä. Siinä välissä pisteljvät parsinneolalla niihin ilemareikiä. Siihenkää aekaa ei makkaranvalamistuksessa käötetty yhtään lihho.

Harjaksia pikrihman tekkoon ei näeltä sioilta ennee suana. Isä-Kalle säelytti vanhoo sianharjansippua suutarinloutassaan pikilapun, nahkaveiten ja naskalloehen seassa. Sieltä se otti kaks pitkee harjasta langanpäehin pikiämistä varten. Pikrihma män naskalinreijästä nahan läpi ileman neoloo. Suutarinlänkiin

välissä pit ommella valjaeta, ohjaksia taekka mejän hiihtomonon pohjia. Nuuparin Puavo olj kuulna koulun pikilapusta. Puavo leikkas minun tukan niin lyhkäseen sänkeen, ettei tukistaessaan opettaja saes otetta pikilapullakaan.

Teoraselukan maharasvat ja -talit äet keitti muasaeppoons saonankotan muurpaassa. Lippeekivvee kuato peltipurkista vetteen. Etiketissä piäkallo ja luut ristissä vihjasvat rakkeihin olevan vähempi terveellistä syötävätä. Monena päivänä hiljakseltaa keitti ja viimesenä laetto suolat sekkaan. Jäihtyneenä pohjaan jäe suopaliemet ja luunpalat sekä pintaan nous paksu harmoo saepokerros, jonka leikkas paloeks. Aeka pahat hajut jäe vanhaan saononkottaan vaekkei varsinaesta hujusaepotta keitettykkää.

Maenoksen mukkaan yheksä vilmitähtee kymmenestä käätti Lux-kaoneossaepotta. Sil-le yhelle kaonottarele, joka ei suosina Luxia, tämä muasaepo oes olna sopivata. Taekka sitten latteen- ja matonpessuun. Mutta silemiä se kirvelj, kun koettivat minulta piätä pestä.

Mielessä säelyy äetmuorin verroeskeine nuama, kun se pistetyn sian vieressä juloman

Sukunsa näkköön se vettää siallakkii.

Hyvä on muata suuruksesa syöneen.

näkösenä vatkas vertä ämpärissä. Kansalliskirjailija Aleksis Kivvee mukkaellen: ”Savonmuan koko kuva ja sen ystävälliset äetinkasvot oljvat paenuneet aenijaaks häne syvämmesä syvvyyteen.”

Teksti: Ossi Hämäläinen

Kuvat: Matti Väisänen ja Jari Piikki

Aatoksija uamukahvilla

Uamukahvi ja avviisi. Niillä se päivä lähtöö kääntii. Sottoo ja kurjuutta näkkyo olovan. Ei helekatissa hetj aumulla eikä aenakaa ennen kahvija. Mutta tuo Räsäs Päevi. Minoriteettien vae minareettien vae mitenkä niitä vähemmistöjä kirjakielellä nyt kututaannii, syrjijä ja sortaja. Eepäs Päevi joutunna kolttosistaa linnaa. Päevistä juohtu mieleen muunniilae-ne kummallisuus: aatelleenpas savolaesija ja savolaesuutta: myö savolaeset ku ollaan piällysmiessakkija. Sillohha muut heimot ouvat sorrettua vähemmistöä vaekka ite asiassa

ouvat enemmistöä. Ku muut heimot sitte ryhtyy ilkeyksissä pilkkoomaa savolaesija, niin myö savolaset ollaanni ikkääku koolukiusattu vähemmistö. Näättääkii siltä, että loppujen loppuksj koko Suomi on kiusoomisesta linnassa. Mutta mistees ne vahit otetaa? Siinä sitä onnii loppupäeväks resuneeromista. Lähtisköö tuota vähä kävelemmää. Selkiis nuo piärattaattii. Jospa ne vahittii löytysj.

31.3.2022

Jorma Huttunen

Laestadiuskin tilasi Gottlundin Otavaa

Kaarle Akseli Gottlundin (1796-1875) Otava eli suomalaisia huvituksia vuodelta 1832 on tuhti paketti tämän savolaisuuden esitaistelijan työstä suomalaisen kansanperinteen tallentajana ja suomen kielen uudistajana.

Peräti 551-sivuisen tekstiosan jatkeena on vielä kaksi erillistä liitettä. Toinen on koelma pohjalaisen Erik Brunnerin vuosina 1671-72 laatimia piirroksia, joiden aiheena ovat muun muassa tuon ajan muistomerkit ja vaakunat. Toiseen liitteeseen Gottlund tallentanut nuotteina ja osin laulutekstillä varustettunakin 21 paimensoittoa, joita hän oli kuullut kansan soittlevan milloin kanteleella, milloin paimentorvella.

”Paimenloilottamusten” ja lehmien kutsuhuutojen lisäksi sävelmien joukossa on myös muunkinlaista soitettavaa aina Neijon valituksesta Tappelulauluun. Nuotiston alkuun Gottlund, joka itse oli taitava huilisti, on merkinnyt, miten kantele on noita kappaleita esitettäessä viritettävä.

Gottlundin kirjoituksissaan käyttämä ja kirjakieleksikin tarjoama savon murre ei tämän päivän katsannossa ole ihan parhaasta päästä. Tuon ajan sivistyneistö puhui ruotsia, ja näin Juvan pappilassa kasvaneen Gottlundinkin paikalliselta väestöltä omaksuma murre jäi kovin vaillinaiseksi.

Hän itsekkin tunsu puutteensa, mutta puolusteli Otavan loppusivuilla savolaista ilmaisua. että ”jos tahotten vähänkään vaivata ihtenne, että lukiissanne tätä, peräänottailemaan tätä puheen-eroitusta, jos tahotten karaista mielenne sanoin, että ymmärtämyksiin tarkoittamuksella, niin hoksaatten kohta, mitä etten luullut ymmärtävänne, ja löyättrn, ettei eroitus ouk niin suuri kuin se ensin teillen näyttäiksen”.

Selkeästi sanottu vai mitä? 1830-luvun Savossakin vastuu ei jäänyt vain kuulijalle vaan myös lukijalle...

Mielenkiintoinen osio on tämän päivän lukijalle Otavalle lista sen tilaajista. Tuohon aikaan ei tunnettu vielä nykyisiä intimitteettisuojalakeja, vaan Otavan ystävien nimet

saatettiin painaa heti kirjan alkuun.

Otavalleen Gottlund asetti suuret tavoitteet: hän halusi haastaa Kalevalaansa valmistelevan Elias Lönnrotin - tuo kansalliseeposhan tuli painosta vuonna 1835 eli kolme vuotta Otavan jälkeen. Ja vaikka Gottlund kirjoitti savoksi, niin kirjansa hän kuitenkin suuntasi senaikaiselle sivistyneistölle, jolla täytyi ilmeisesti olla myös kiinnostusta seitsemän, kahdeksan pankkoriksiä maksaneen teoksen hankkimiseen.

Kaikkiaan 151 tilaajan joukossa oli tukku aikansa valistuneimpia, Suomen historiaan moninaisesti vaikuttaneita henkilöitä arkkipiispa Jaakob Tengströmistä Karesuvannon tuisieluiseen pappiin Lars Leevi Laestadiukseen, jonka aikaansaama hengellinen herätys tuntuu vieläkin voimallisena Suomessa.

Olipa tilaajien joukossa myös tuon ajan Suomen suuriruhtinaskunnan vahvin valtiolinen vaikuttaja Lars Gabriel von Haartman. Lieneekö itse satusetä Sakari Topeliuskin nuorena miehenä lukenut Otavaa, koskapa hänen uusikaarlepyyläinen isänsä kuului tilaajiin.

Gottlund on tunnontarkasti jaotellut tilaajat paikkakunnittain ja jopa maittain, kun tilaajia oli myös Suomen ulkopuolella Inkerinmaalla, Virossa ja eritoten Ruotsissa ja Norjassa. Inkeriin Otavaa meni tosin vain yhdeksän ja Viroon yksi, mutta Ruotsiin ja Norjaan peräti melkein kolmasosa painoksesta - 151 kappaletta.

Hauska piirre tilaajissa on se, että Suomessa heillä on muutamaa poikkeusta lukuunottamatta ruotsinkieliset sukunimet, Ruotsissa ja Norjassa taas liki poikkeuksetta Savosta tutut suomalaiset nimet malliin Hartikainen, Havuinen, Hämäläinen, Ruohtalainen, Räisänen Oinonen, Tenhunen jne. Kaikkiaanhan Ruotsin ja Norjan finskogiin, suomalaismetsiin, muutti parisen sataa perhekuntaa, joiden kaikkien nimet on hakattu suureen muistokiveen maitten rajalle Rögden-järven rantamalle.

Sivistystahtoa oli myös suomalaismetsissä: kahden yliopistoon lähteneen nuoren Räisäsen nimet löytyvät tilaajien joukosta Upsalasta. Ja mukava on havaita, että Gottlund kiin-

nosti myös 1800-luvun alun maineikkainta metsäsuomalaista Danjel (Taneli) Halversen Lehmosta, tuota Norja Rävhultetissa asunutta Tanskan kuninkaallisen Dannebrog-ritarikunnan jäsentä ja soturia, joka merkkinä urheudetaan kanto prinssi Carl Augustinilta saamaan-
sa kunniamiekkää.

Eniten Otavalla oli lukijoita Turussa, joka vielä tuohon aikaan oli vahva henkinen keskus. Itä-Suomen suurimmassa kaupungissa Viipurissa tilaajia sen sijaan oli hämmästyttävän vähän, vain viisi.

Entäpä Kuopio, josta pari vuotta Otavan jälkeen tuli Gottlundin kotikaupunki viideksi vuodeksi? Savon sydämessä Otavan tilaajia oli listan mukaan 21, joista kaksi oli kotoperäistä - Paavo (Pål) Tuovinen Maaningalta ja Olli (Olof) Pesonen Haminalahdesta - ja loput ruotsalaistuneita ellei peräti aateloitujakin. Tuovinen oli paitsi verotalonpoika myös seppä ja Pesonen kartanon torppari. Rehtori Aron Wenellin toki voi laskea myös kotoperäiseksi, hän kun oli syntynyt Väänästen suureen sukuun.

Kiinnostuneimpia Gottlundin aikaansaannoksiin olivat Kuopiossa Haminalahden von Wrightit, joista peräti viisi sai itselleen oman kirjan. Kartanon isännän, majuri Henrik Magnus von Wrightin lisäksi Otavansa saivat tämän opiskeluaikaiset pojat Magnus ja Wuilhelm sekä ”neidit” Wilhelmina, Fredrika ja Rosalie.

Gottlundin oma äiti ruustinna Ulrika Sophia, os. Orraeus oli muuttanut jo Juvalta Puijon juurelle ja tilasi tietysti poikansa hengentuotteen samoin kuin sisar, ”mamselli” Matilda Sophia.

Savonlinnaan Otavan oli tilannut seitsemän. Savon pitäjistä Juvalla oli samaiset seitsemän ja Mäntyharjulla kymmenen Otavan ostanutta. Yksi tilaus oli tipahtanut Rantasalmelta ja Leppävirralta. Valtaosassa Savoä ”kukoistus ei ollut vielä puhjennut kuorestaan”, kuten Runeberg Maamme-laulussaan myöhemmin ennusti.

Seppo Kononen

Paikallis- museopäivä tuo elämää museoihin

Monetkin Pohjois-Savon museot pursuavat uutta elämää 2.7.2022, jolloin maakunnassa vietetään erityistä paikallismuseopäivää. Aloitteentekijänä ja taustavoimana on Pohjois-Savon kotiseutuyhdistysten liitto. Johon Savon kielen seuran lisäksi kuuluu 39 muuta kotiseutu- tai kyläyhdistystä.

Paikallismuseopäivä on nyt toinen, ensimmäinen kerta oli vuosi sitten. Haluja olisi ollut aloittaa jo aiemminkin, mutta koronapandemian vuoksi se ei ollut mahdollista.

Jokainen paikkakunta valmistautuu paikallismuseopäivää omien tarpeittensa ja mahdollisuuksiensa mukaan. Tavoitteena on saada kaikki ikäryhmät lapsista mummoihin ja vaa-reihin tutustumaan oman kotiseutunsa rikkaaseen kulttuuriperintöön ja menneitten aikojen elämäntapaan. Jossakin leikitään, jossakin lauletaan, jossakin järjestetään joku perinneai-heinen kilpailu. Liitto tukee omalta osaltaan taloudellisesti tapahtumien järjestämistä.

Yksi tämän kesän paikallismuseopäivän kohokohdista on Juankoskella, jossa sikäläinen kulttuurihistoriallinen seura avaa uuden museon suljetun Museo Brunoun tilalle. Huonoon kuntoon menneen Brunoun kunnostus oli mah-dotonta, joten päädyttiin siirtämään esineistö tehtaan vanhaan puutaloon aivan kyläraitin varteen.

Eri paikkakuntien tapahtumista paikallis-
museopäivänä saa tietoa liiton sivuilta www.kotipihlaja.fi ja tietysti myös maakunnan eri tiedotusvälineistä.

Ne kesät minä muistav vieläkki

Ne kesät minä muistav vieläkki,
miten aarinko aena paesto.
Vaekka puutetta olj, nii sittennii
Elämältä joka päevä maesto.

Miten kevväällä rannassa kuovi huus,
ku luati se perreelleen pessee
Ja sittä ku nous jo nurmi uus,
tuns varpaessa: tämä on kessee.

Rentukoeta olj ranta keltasjna
ja särki kutj suarenpiässä.
Pihatuomi kukista valakosjna,
tuoksu huumoova tyynessä siässä.

Se olj juhloo ku yhdessä souvettiin
äetin kansa Limaluotoon
Ja mattopyykillä pyllittiin
Kaekki kahtomata muotoon.

Heenäpellolla haravatyttönä
renttelehtelin, tappia annoen.
Ojanpientaret kolusin kärppänä,
piimäpeelarin matkassa kannoen.

Ja työmualta syömään kuhtu nii
aena jookkoja vellikello.
Se talon omalla tahilla soetettiin
ja se kaeku ylj kalliopellon.

Vielä muistan, ku kanavan rannassa
kerran yhytin piisamin pesän
ja lampaanvuonia aejassa
hoejin ahkeraan koko kesän.

Se olj tappaas, ku Essu varsan sae
ja ku Jussilan emakko porsi,
Ansaharjussa esikoestytär nae,
evakoella nous harjaorsi.

Syksypuolella vatukot makkeimmat
sittä koluttiir Rähtinämmässä.
Hillapuurot keetettiin sakkeimmat
puolukoesta, joeta Petäjämäessä

Kasvo rintuukset aena täätetään,
mustikoesta notkelmat notku.
Ja jos suolle uskalti rämpimään
Lööty tuokkoseen lakattii jotku.

Sominta niissä kesissä kuitennii
olj mansikka-ahoella kulukee.
Parraat paekat ne löötäsin vieläkki,
vuoan en tokkiisa ennee julukee.

Saana-aeakaan laavantae-ehtoosin
järven takkoo kuulu kelloen soetto.
Minä puhtaaseen paetaan sukelsin
ja se olj niinku riemuvoetto,

ku mansikkamaejon syyvä saen
aena iltaseks kylyvyn jäläkeen.
Kesämmavun tuon suussanj muistav vaen
näen ku peakaloen lapsuoven näläkeenj.

Tuula Ollila

*Mansikoita
lautaselta.*

*Kuva:
Etelä-
Karjalan
museo.*

Korhonen on kohtalomme

Siitä tulloo elokuun alussa kuluneeks 49 vuotta, ku alotin kunnallisvirkamiehen uranj Pihtiputtaan kunnan kunnankirjurina eli kunnansihteerinä. Aviopuolisonj alotti samaan aekaan talloossihteerinä. Paria viikkoo aekasemmin työsä olj alottanna uus kunnanjohtajakki eli koko kunnan johtotroekka mänj kerralla uusiks.

Ensmäesessä kunnanvaltuuston kokkooksessä meejät esiteltiin päätöksentekijöelle ja valtuuston puheenjohtaja Aurasmaa pit puheen.

Aurasmaa rykäsj kerran ja alotti: "Korhonen on kohtalomme".

Tuo laase jäe ikkuisiks ajoeks mieleen ja olj nii totta. Kunnanjohtajan valintaan ku liittyy mutkia.

Pitkäaekanen kunnanjohtaja Erkki Korhonen jäe eläkkeelle ja tilalle valittiin paljasjalakanen pihtiputtaalaenen Antti Korhonen. No, sehän olj selevä, että oman kylän poeka olj joehennii mielestä liian tuttu ja päätöksestä valitettiin muotovirheen perusteella. Piätös olj niät tehty yksmielisesti ja laen mukkaa valinta oes kuulunu tehä sulletulla lippuiänestyksellä. Sillä perusteella piätös mänj nurin että paakahiti ja virka pit panna uuvelleen hakkuun. Antille vakuutettiin, että kyse on vuan muovollisuuvesta. Mutta Anttipa ei siihen luottanna. Hiän pakkasj reppusa ja lähti Inariin, jonne olj kansa tullu valituks. Sielläpä hiän oljlii sittää aena eläkkeelle jäntiisä asti.

Vuan entäs pihtiputtaalaeset? Monjaeta uusia hakijoeta ilimaatu toeseen kertaan aaki pantuun pestiin ja nyt piettiin muotoseekoesta kiinni, ku virkaan valittiin Mauno Korhonen. Eli nii siinä käv, jotta Korhonen olj ja pysy kunnanjohtajan nimenä.

Monjaeta päeviä sitten tehtiin Savommuata ja koko Suomee koskevat tärkeet pitäkökset: valittiin Pohjoisj-Savon hyvinvoentialueen ensmäenen johtaja ja Helsingin kirkolla evuskunnassa nuijittiin melekeen yksmielinen piätös Nattoon liittymisestä.

Vuan mittee tekemitä näellä on jutun otsikon kansa? Meleko paljo. Hyvinvoentialueen piälliköks tulj Marko Korhonen – kaekille tuttu muakuntajohtaja. No entäs tämä Nato-hakemus? Se pit kiikuttoo Rysseliin ja kukapa muu

oljkaa soveliaampi viestinviejä, ku suurlähettiläs Klaus Korhonen.

Uskokee tae elekee! Korhonen on ollu kohtalona melekio laella meekäläesen elämässä ja nyt sittä kaekkiin savolaesten ja suomalaestennii elämässä.

Tuula Ollila

Pihtiputtaan kunnankirjurj 1973-1977

Veneilyä Pihtiputaan Kolimalla 1900-luvun alussa. Liekkö veneessä joku Korhonenkin? Kuva: Keski-Suomen museo

Sähkömies oli kytkenyt talon isännälle uuden sähkölieden ja meni panemaan päävirran päälle. Hän huusi isännälle: "Tuljko tulj?" Isäntä siihen: "Tulj, tulj."

Tuhat nimeä kirjoihin yön hiljaisuudessa

Miten metsäsuomalaisten suomalaiset sukunimet saatiin tallennetuksi ennen kuin viimeisetkin Rautalammilta muuttaneet olivat ruotsalaistumassa tai norjalaistumassa lopullisesti? Vermlannin päiväkirja 1821 -teoksessa, johon Kaarle Akseli Gottlund tallensi muistiinpanonsa toiselta matkaltaan suomalaismetsiin, hän kertoo hauskasti yhden onnekkaan tapahtuman kulun joulukuun 1. päivänä 1821. Tuhantisen nimeä tallentui - ei vääryydellä, mutta kuitenkin pienellä viekkauksella.

”Vein iltapäivällä kirjeeni (Östmarkin seurakunnan apupappi Magnus) Frychiukselle, jonka kanssa olin solminut veljessuhteet jo jonakin aiempana päivänä, täällä poiketessani. Jätin kirjeet pantaviksi hänen postilaukkuunsa.

Keskustelun aikana johdatin puheen useaan kertaan suomalaisten käyttämiin suomalaisiin sukunimiin ja mainitsin, että oli melko epäoikeudenmukaista, että papisto oli riistänyt ne heiltä. Kerroin muissa pitäjissä kirjoittaneeni nämä nimet kirkonkirjoihin ja olevani halukas näkemään täällä saman vaivan, jos hän vain suostui.

Frychius kiitti minua, mutta antoi tavallaan ymmärtää, että toimenpidettä ei enää tarvittu. Vähän ennen lähtöäni sanoin kuitenkin suoraan ottavani hänen kirkonkirjansa mukaani kortteeriini ja merkitseväni siellä tuntemieni henkilöiden sukunimet kirkonkirjoihin, ellei hänellä ollut mitään sitä vastaan. Punoin puheeni joukkoon myös joitakin korulauseita, miten tulevaisuudessa voisi olla mielenkiintoista nähdä, millaisia sukuja täällä on ollut, kun näistä ei ole enää jäljellä muuta kuin seudulla tarunomaisena kerrottu muisto jne.

Tietenkin Frychius jätti kirjat minulle. Lupasin seuraavana aamuna tehdä nämä merkinnät - varsinkin koska kello oli jo 10 illalla, mutta tuskin olin palannut kotiin, kun sainkin

valoa huoneeseeni ja istuuduin kirjoittamaan merkintöjä kirkonkirjoihin. Tuumin, että mikä tapahtuu nyt, se myös tapahtuu. Frychius näet saattaa huomenna varhain lähettää noutamaan niitä jollakin verukkeella, ja silloin on liian myöhäistä.

Vei monta tuntia, ennenkuin yli tuhat nimeä tuli kirjoitetuksi. Istuin ylhäällä koko yön yli klo 3:een, jolloin sain työni päätökseen.

Tuskin olin nukkunut kahta tuntia, kun pappilasta tullut renki jo oli täällä klo 5, pimeän aikaan, ja vaati kirjoja takaisin. Frychius luultavasti arveli, etten ollut vielä tehnyt niille mitään. Mutta tällä kertaa olin häntä viekkaampi.

Tarkoitukseni näet oli, että suomalaiset voisivat ripillä käydessään ottaa käyttöön vanhat sukunimensä, ja aion ilmoittaa tämän asian piispalle. Tiesin nyt, että papisto ei halunnut eikä osannut kirjoittaa niitä oikein, koska he eivät tunteneet oikeinkirjoitusta eivätkä kieltä. Siksi olin päättänyt itse raivata tämän vaikeuden pois. Toiseksi halusin tehdä tämän sen vuoksi, että mikäli suomalaisia kirkkoja ja pitäjiä todella syntyisi, papit voisivat vaivatta tunnistaa suomalaisen väestön ja suvut heidän nykyisten seurakuntiensa kirkonkirjoista.”

(K.A. Gottlund: *Vermlannin päiväkirja* 1821, suom. Maija Hirvonen. SKS)

Finnsam -seura vierailee Savossa

Ruotsalais-norjalaisen FINNSAM-seuran ruotsalaisia jäseniä vierailee elokuussa 2022 Savossa. FINNSAM (Finnbygder i samverkan) on vuonna 1992 perustettu metsäsuomalaisten jälkeläisten ja aiheesta kiinnostuneiden yhdistys.

Seuran nettisivut (ruotsinkieliset) ovat osoitteessa <https://www.finnsam.org>.

”Se on pitkä vale”

”Se on valhetta vain – se mun lumoa,” - Niinpä se tahtoo tehdä, sitä kun tuon pienen vaeleen turvin säästyy monelta elämän kolohuilta, niin kaetpa se lienöö sallittua, niin ku sekkii Artun koettiin tulo kaappa reessulta – josta Reetalla oelj syynsä tentata Arttua:

– Missepä saet aekas kulumaa ku näen pitkä viivyit – et kaet vua.....

– Topin luona kävin,

– Mittee työ siellä teettä,

– Korttia pelattii,

– Ja se on pitkä vale, Topi näet käev tiällä sinua tappoomassa, oes kuulemma tarvinna sen sinun laenooman akvaviittapulon takasin – sano vähän vilustavan, - vae ootko sinä jo riipaessu sen nuamaes vaekka päivällä sen laenasit.

– On sitä vielä puelpulloo tähteenä tuolla – ja millonkas sitä minä, jos en millonkaa – häh,

– Vae et millonkaa, – tuon tuosta on joku pelekka hampaessa – mistäköhän niitä suano vaekka alkon kaappoo ee oo ku kaapunnissa, taetaa sieltä hieruilj Senjan mökiltä suaha kaekkee mitä miehet halajaa.

– Ja nyt herkii marmattamasta, minä voen sannaotta kävin Senjan mökillä lämmittelemässä kun tuo vi- viima käev nii ohtaa – ja laettohan se Senja tuon villanyytin sulle keträtäväks, ku ee tuntunna ite kerkiivän,

– Viis minä hänen kiireestään, mut voenhaa minä ensviikolla nuo langaks hyrräättee – vua en ilimaseks, elä aenakaa mää luppoomaa.

– No en en – ja voen minä ne langat sittä viijä ku neon valamiit – sanot vua paljoko se tekköö nii suan Senjalle sannaotta.

– Arvasinhan minä – siinoes sulla asijoo Senjan mökille mut nyt ee onnistu, minä hoejan tämän ja vähä muuta. –

Samalla Kylymälän Kusti pistäyty ovesta ja päiväel Artun ja Reetan kovaiänistä puhetta, jonka sano kuulunee uluko rappusille asti.

– Niiinku, - minä tuolle Reetalle selevitin tuota kaappareessua – miten työlästä seol löötee sieltä kaekki purkit ja pumpulit jotka lapussa luki.

– Sanoppa muuta – Kusti totesi - viimeks

kaapalla käävessään ku mänin Senjan mökille lämmittelemää, nii siellä hokasin että hiiva unehtu, nii eeku lähe takasin, – mut sitähänminä tuln että sattuko teejän kuominoessa olemaa semmoestaku hyväsalavoo, - oekeesee kannikkaa ku ilimesty iso näppylä nii oesin sitä voejellu – Tuo Kustin isonäppylä oelj kaet vua jonniimoenen hätävale, - hänellä ku oelj tietona että Artu on lähtennä kaapuntreessulle ja on iha yökunnissa siellä, - nii heä oes jännä Reetan kaveriks, ettee pimnee pelota, – Kustihan oelj Reetalle tuttu jo nuoruuvan aejoelta, eekö tuo liene iha isommasta kaenalosta suanu silitellä.

– Oon meellä, Reetta totes - oon pitännä kun tarvihtoo millonhan mittäe kohtoo voejella – voetelenko minä sitä sinun näppylee vae –

– Eee – tok. en minä kenenkää voejeltavaks tullu – ruveta nyt kylässä pyllistelemää, laeta johonnii paperin palasee nii minä sittä kotona. –

Arttu ja Kusti laettaavat uuninvierus penkille, jutustelemaa ja tekemään selevelle siitä Nurkkalan Ollin erroomis aekeesta, –

– Ootko sinä Kusti kuullu siitä Nurkkalan porukan erojupakasta, - ku se oil mukamas Olli nähny etempee jotta Hilima oes ollu kaalakaen jonnii ukonturilaankansa.

– En usko tuota – Hilima on kuitennii senverran suihtiaanpurevoo sorttia että sitä ee joka ukko rettuuttele.

– Sitäpämieltä oon minnäe – että suap monna kettu karkkia syöttee Hilimalle ennen ku hää mihinkää teerenpellii ruppee. Mut semminä sanon tuon Vennäemiehe metkuista, että ee ne oo tääsjärkise tekoja – ruveta nyt iha iliman syytä tappelemmaa ja tapattammaa immeesiä - kyllä raatoehi jootaes panna koko ukko ja lähisukulaeset kuumalla tervalla tuota sankaria valelemmaa.

– Sinäpä sen sanoet – onse nii väkövätä lihhoon koko ukko että vaekka vennäellä sanoovat olovan paljo susia, nii ee se niillekkää kelepoo – mutta nyt minun pittää lähtee ku uamalla on aekase noostava ylös – yhe neovon minä teelle loppuseks annan – että kun nuo muutammat miespuoliset tuntuuvat kaappa reessulla palastavan sinne Senjan mökille lämmittelemää – nii kääkee työ kahestaa kaapalla nii ee tule kiusaasta – Artulle – hyvvee yötä.

Yks' Lyytinen

Matkaelijana Tenerihvan saeraalassa

Koko syksyn sato vettä tae räntee. Aattelin piristää ihteäni ja männä aarinkoon Tenerihvalle viikoks. Se tekis eetvarttia raehnaselle ruumiillen ja alakuntoselle sielulle.

Alotin varovaesesti, tunnin rötkötin ensimmäenä päivänä altaalla, toesenä puoljtoesta tuntia.

Kolomantena päivänä syvän rympsytti, limmerks sannoovat, ee kuunnellu, vaekka käskin totella peettasalapaajan voemoo, paeneet olj koholla, pyörrytti.

Ee oo hätä tämmönen. Panin laakkuun tokumentteja: passin, reissuvakkuutuksen, parj muuta pahviläpykköö ja lääkeluvettelon. Tilasin mittarjaaton, kaaniin Puerto de la Gruzin läpj Hospiten -saeraalaan.

- Mittee varten oot tullunna saeraalaan?

Selevitin syyn. Minut merkataan saeraalan kirjoihin. Nostetaan pyörätuoliin, hyrryytetään teho-osastolle. Kipataan muovilla piällystettyyn petiin, käsketään riisuva kaekki poes.

Teräskipot kolisevat, minut pestään petiin, en saa liikkua, verta valutetaan kyynärtaipeesta putkiin ja kytketään konneeseen. Taalu piän piällä alakaa ilosesti heitellä käppyröitä.

Valamistellaanko minut kuolemaan? Viimeinen pesu? Mänenkö kottiin puupaltoossa tavaraosastolla? Syväntohtorj tulloo tulukki mukanaan.

- Tämän päivän makkoot tässä, et sua liikkua ollenkaan. Huomenna piäset osastolle, jossa pittää kävellä ees-taas käätävällä. Tohtorj haluaa tietöö, miten syvän käättäntyy täävelisessä levossa ja sitte liikkussa.

Kolome syväntohtoria kääp kuuntelemassa syväntäni, liäketä annetaan, kiltisti otan kaeken. Kuumeita ja paineita mitataan kahen tunnin välein. Naesneorologi haluaa tutkaella aevojani. Työnnetään putkeen ja rips-raps, aevovilimi on valamis.

Uamusella minut kuskataan osastolle. Pitkä käätävä, sitä kävelen. Saksalaisroova makkoo samassa huoneessa. Tuntuu yksityishuoneelta, kun välissä on komeroeta, ee niä ee kuule kaverista mittää. Oma töllötin kummallakkii, yhteinen huussi kuitennii.

Vastaava syväntohtorj tulloo tulukki mukanaan uuvelleen.

- Aortan läppä on pahasti kalakkeentunna, se on leikattava.

Tiijän olovani jonossa KYSiin.

Löesivät sähköshokilla rytmin piälle, aattelen. En mää neovomaan ihteenj viisaampia.

Tohtorj haluaa lisäkokkeita ja vaehtaa aortan läpän uuteen.

Tyttöraakkani kaahistuvat.

-Tule pet'paekalla poes sieltä, kun piäset saeraalasta ja oot lentokunnossa. Leekata et anna siellä.

Kaekki komentelloo minua. Olisin halunna vuan vähä katella kaanista maesemoo, ihania kukkia, hengittöö kesäilimoo, kuunnella meren kohinoo, juuva rantapuarissa vahvoo kahvetta paekallisen panaaniliköörin suattelemana. Kaekki ilot minulta viijään.

Neljäntenä päivänä pyyvän piästä poes, jos oon lentokunnossa. Piätohtorj on lähtöselevityksessä.

Kiittellöö minuva, ee kerro laskusta mittää, sannoo pistäväsä postiin kaekki tulokset, kun ne on valamiit ja pyytää minuva mänemään het'kohta syväntohtorille kotona.

Pannoo mukkaan espanjankielisen hoetoselevityksen.

- Voesitko tulla meille saksankielen tulu-kiks, kun ossoot niin hyvin saksoo?

Kysymys yllättää minut. Tiällä ei tunneta ikärasismia.

No, miksee, taloyhtiö tyhjennettään putkiremontin takija, sitten paan asijan harkintaan.

Maija Kotometsä

Savo Saarijärven Paavon tapaan

”Pojat sano minulle, että sinum pitäis lähes-työ tuota Tilttoa paremmin. Sinä voa pöyvän rakkoo kahtelet ja jossa ovesa satutto kohta-maa niin rohhaot karkuu, että porstuva heilah-taa.

-Kiipeä sem peälle.

-Tiltanko?

-Kenenkä muu.”

Näin aloittaa edesmennyt keskisuomalai-nen kirjailija Harri Tapper (1929-2012) pikku tarinansa muutaman nuoren miehen taitamat-tomuudesta naisasioissa vuonna 2004 julkaise-massaan novellikokoelmassa Syyntakkeetom mies. Veljiensä kirjailija-Markon, kuvanveis-täjä-Kainin ja lavastaja-Yrjön varjoon jäänyt Harri lähti kirjoittajantaipaleelleen vasta eläkkeelle jäätyään, mutta ehti vielä naputella enemmän tekstiä ja kirjoja kuin varsin nuorena menehtynyt Marko Tapio.

Kiitostakin Harri Tapperille tuli ihan riittä-västi, aina Finlandia-ehdokkuuksia myöten, mutta näin savolaisesta näkökulmasta on mielenkiintoista, että yleiskielisen proosan ohessa hän julkaisi myös kaksi teosta puhtaasti kotiseutunsa Saarijärven murteella. **Hevone, naene** ja kuu ilmestyi vuonna 1999, Syyntak-keetom mies viisi vuotta myöhemmin.

Saarijärvi kuten nykyisen Keski-Suomen maakunnan kunnat ovat historialtaan vanhaa savolaista Suur-Rautalamppia. Reunapitäjistä Konnevesi ja Hankasalmi kuuluivat hallinnol-lisestikin Kuopion lääniin aina vuoteen 1960, jolloin Keski-Suomi muodostettiin omaksi läänikseen.

Itsenäistyttyään keskisuomalaiset ovat yrittäneet julkisuudessa tehdä pesäeroa savo-laisiin samaan tapaan kuin pohjoiskarjalaiset, jotka saivat oman lääninsä samaan aikaan Keski-Suomen kanssa. Juhlapuheissa tuota ei-savolaisuutta voi tietysti tuoda ponnek-kaasti esille, mutta kansan puheesta kuulee, että tavan ihmiset ovat yhä vahvasti kiinni juurissaan; selevää savoahan tuo Harri Tappe-rin tarinointi Saarijärven Paavon jälkeläisten puuhailuista on.

J-kirjainta toki säästetään ja sanojen taivu-tuksessa on tiettyjä eroja, mutta ei niin paljon, että se ymmärtämistä häittäisi. Luettaessa

saarijärveläinen puhetapa tuo mieleen Ruotsin ja Norjan metsäsuomalaisien savon, ja mikä ettei: iso osa metsäsuomalaisistahan oli lähte-nyt nimenomaan Suur-Rautalammin alueelta Saarijärveltä ja Viitasaarelta.

Harri Tapper oli mainio tarinaniskijä, joten jatketaanpa vielä vähän siitä, mihin alussa jäätiin:

”Minä lähin illalla pienen kalan pyyntii ja Tilttae tul. Ongittii ystävinä aekammo. Sitten mäntii lattoo. Minä koasin Tiltta ja kiipesin sen peälle.

-Mitä sinä Arttu nyt!

-Rahtasin sinun peälles. Ei pojat muuta neuvonna.

-.Mäne kysymään tarkemmi”

Arttu kävi, ja muutaman mutkan jälkeen tarinalla on onnellinen loppu.

Seppo Kononen

Ihmisiä saapuu veneellä rantaan Saarijär-vellä 1960-luvulla. Kuva: Matti Poutvaa-ra/Museovirasto.

Siilifolk 2022: Tuas tullaan!

Tuas tullaan! Se on teemana vuoden 2022 Siilifolkille ja ihan aiheesta: kahden koronavuoden jälkeen tämä Itä-Suomen suurin kansankulttuuritapahtuma voi taas palata omaan jättiteltaansa - Siilifolkin valkoiseen huvimajaan - Siilinjärven keskustaan tuomaan kuudeksi päiväksi musiikin, tanssin, teatterin ja muun kansantaiteen iloa kaikelle kansalle.

Siilifolk alkaa maanantaina 4.7. ja päättyy lauantaina 9.7. Vuonna 2020 festivaali jouduttiin perumaan kokonaan vaikean koronatilanteen vuoksi, mutta vuosi sitten se kyettiin jo toteuttamaan supistettuna Siilinjärven torilla.

Jo perinteeksi tullut "savolainen alotus" käynnistää juhlat maanantaina 4.7. klo 10. Päiväohjelmat toteutetaan silloin kuten festivaalin muinakin päivinä pääasiassa maakunnan omien esiintyjäryhmien voimin. Klo 18 alkava iltaohjelmaan kootaan paras kattaus Pohjois-Savon ja samalla koko Itä-Suomenkin parhaasta tarjonnasta murremestareineen ja muine hauskuuttajineen. Yksi illan musiikkivieraista on Suomi-kantrin huippuyhtyeisiin kuuluva karjalais-savolainen Huokuva Lato Joensuusta.

Tiistaina 5.7. muistetaan erityisesti lapsia, kun lastenmusiikkiorkestri Loiskis Jyväskylästä vie heidät maailmanympärysmatkalle erilaisten soittopelien ja laulujen avulla. Illan kirkkokonsertissa kuullaan Hillel Tokazierin esittämänä juutalaista soul-musiikkia. Tokazier laulaa eri kielillä ja säestää itseään pianolla. Hän on myös säveltänyt runsaasti ohjelmistoa suomalaisille artisteille Marionista Tapani Kansaan ja Paula Koivuniemeen.

Keskiviikkona 6.7. kuullaan kuoroja, joita Pohjois-Savossa on runsaasti ja joitten taso on myös huikkea. Torstai-iltana 7.7. lavalle saadaan joukko tämän hetken nimekkäimpiä suomalaisia uuden kansanmusiikin yhtyeitä, kuten Kielo Ilona ja kaksikko Timo Rautiainen ja Ville Ojanen. Rautiainen on maineikkaan Trio Niskalaukauksen keulahahmo, Ojanen

taas erinomainen kaustislaissyntyinen viulisti.

Perjantain 8.7. illassa on yhtäältä reipasta menoa, joskohta myös haikeaa tunnelmointia. Menosta ja meiningistä ovat vastaamassa muun muassa Muska Hot dogs-yhtyeineen sekä viulisti Kyösti Järvelän ja 2-rivisen soittajan Lauri Kotamäen laulava MäSä-duo. Kaustislais-lapualainen kaksikko tulkitsee uudelleen vanhoja kansanmusiikkikappaleita vahvalla eteläpohjalaisella uholla. Perjantai-iltaan olennaisesti kuuluvissa tansseissa antavat tahdin kansanmusiikkiyhtye Tallari solistinaan suosittu Anne Mattila.

Lauantai-iltana 9.7. klo 16.00 alkaen Siilifolk vaihtuu KumpuTuki ry:n järjestämän Kumpu-Rockin reippaaseen ja nuorekkaaseen menoon. Illan esiintyjinä ovat SuperSonic, Timo Rautiainen & Trio Niskalaukaus, ja Timo Tolkki – Visions of Siilinjärvi. KumpuTuki ry sijoittaa KumpuRock -konsertin tuoton alkupääomaksi hankkeeseen, jolla toteutetaan siilinjärveläisten pitkäaikainen haave omasta kulttuuritalosta.

Siilifolk on alusta lähtien toteutettu paljolti talkoovoimin ja paikallisiin siilinjärveläiseen yrityksiin tukeutuen. Myös kunnan panos on ollut tietenkin merkittävä. Valtiosta ja sen kulttuurirahoista ei ole juuri ollut iloa, joten sananlaskun mukaan "oma apu on paras apu" tässäkin tapauksessa.

Siilifolkista on kehittynyt vuosikymmenen aikana Siilinjärven merkittävin kesätapahtuma ja samalla koko Itä-Suomen suurin kansankulttuurin juhla. Yhteistyöllä se myös sellaisena säilyy ja uudistuu!

Festivaalijohtajana vuonna 2022 jatkaa Liisa Väättäinen ja tuottajana Antti Janka-Murros. Siilifolkin taustalla olevaan Savon kansantaide-yhdistykseen ovat tulleet nyt mukaan myös Ylä-Savon nuorisoseurat. Alkuperäiset viisi yhdistystä ovat Pohjois-Savon kansanmusiikkiyhdistys, Ylä-Savon pelimannit, Siilinjärven kansantanssijat, Kuopion tanhuajat ja Suomen nuorisoseurat/Pohjois-Savo. Erilaisissa järjestelytehtävissä on mukana parisataa talkoolaista. Esiintyjä Siilifolkissa on jopa nelisen sataa.

Saksittua ja kuunneltua...

Hyvät, pahat, rumat sanat

Ennen sivistymättömänä ja rumana pidetty tapa, kiroilu on yleistynyt ja arkipäiväistynyt julkisuudessa. Ei vain somessa, vaan perinteisenkään median haastatteluista ei enää katsota tarpeelliseksi editoida pois ärräpäisiä ilmauksia. Päinvastoin niitä jopa halutaan maustamaan tekstiä.

Hienot naisetkaan eivät kaihda kirosanojen käyttöä, hyvä esimerkki Lenita Airiston haastattelu Avussa 9/2022 omaelämäkerrallisen Noitanaisen ilosanoma -kirjan merkeissä.

Juttu kertailee Lenitan uraa televisio- ja lehtitoimittajana (viimeksi mainitusta en tosin en ole vakuuttunut), oman yrityksen johtajana, tietokirjailijana ja luennoitsijana .

Koko ajan pohjana on ollut asenne, jonka Lenita sanoo omaksuneensa jo nuorena: puolusta omia oikeuksia ja tee se äänekkäästi

Eikä katumiseen ei ole ollut syytä, hän päräyttää kehoituksen kanssasisarille:

”Tehkää, perkele, perässä!”

Tunneilmaisua ja kivunlievitystä

Radio 1:n Kielen päällä -ohjelmassa 1.5. yliopistonlehtori Lari Kotilainen Helsingin yliopistosta kertoi tunneilmaisun lausemuodosta, aggressiivista. Sitä ei kaikista kieliopeista löydy, mutta aitosuomalainen hallitsee korva-kuulolta.

Aggressiivi ilmaisee kieltoa tai torjuntaa. Verbirakenne muistuttaa kieltolauseetta, mutta ei sisällä kieltosanaa.

Ilmaisu alkaa tehokkaasti voimasanalla. Suosituin on viisikirjaiminen v- sana, mutta muukin käy. Wikipedia antaa netissä esimerkkilauseeksi: ”Paskat, mä mittään tiedä”.

Kotilaisen mielestä kiroilu voi edustaa kielen rikkautta. Hyvä kiroilija ei tyydy hoke-

maan vain v-sanaa, vaan käyttää vaikuttavan määrään erilaisia kirosanoja.

Koska sanataiteen pitää kuvastaa todellista elämää, nykyisin kirosanoja löytyy sakirjoista ja jopa Raamatusta. Väitetään, että kipua voi lievittää kiroilemalla. Ainakin se on saatavilla oleva nopein apu.

Uskovaisten manaukset

Kirjailija Kalle Päätalon mahtavasta tuotannosta on tehty virtuaalijulkaisu.

Kalle Päätalo tutkijoiden silmin (SKS) -helpottaa myös tavallisen lukijan urakkaa, jos hän haluaa yleispiirteistä tutustumista laajaan tuotantoon.

Päätalon kirjat olivat paitsi jaaritteleva elämänkerta myös jättimäinen Suomen murteiden tietopankki. Kirjailija oli hyvin tietoinen käyttämästään kielestä. Savon Sanomissa 3.5. artikkelissa tutkija Maija Saviniemi huomauttaa, että kirosanat ja niin sanotut korvikekirosanat olivat Päätalon kasvuympäristössä sosiaalisesti määrittävä tekijä.

”Taivalkoski oli 1930-luvulla hyvin voimakkaasti lestadiolaista aluetta. Uskovaisen ei tietenkään sopinut täräytellä perkeleitä, mutta taivaspaiikassa pysyi vielä kiinni, kun tiukan paikan tullen käytti vaikkapa horpotti-, hiikka-ri-, pahukkeri-tyyppisiä manauksia.”

Seitsenkymppiset seniorit

Eläkeikäisinä töissä jatkavat seniorit kertovat joutuvansa tuon tuostakin vastailemaan kanssaihminen kyselyihin, milloin aikovat oikeasti lopettaa työnteon. Enempien kyselyjen estämiseksi pitää olla nokkela vastaus valmiina.

”Joku aina kysyy miten pitkään meinaan vielä jatkaa. Vastaan, että en tiedä kuolinpäivääni ”, hymähtää Liisa, 73, hymynkare suupielessä PeeÄssän asiakaslehdessä 1/2022, ja aikoo jatkaa kunnioitettavan pitkää työuraansa S-Marketissa.

Viime vuosina Jorma Uotinen, 71, on tullut tunnetuksi Tanssii tähtien kanssa -ohjelman tuomarina, ja hän on myös kysytty puhuja ja valmentaja.

”Minulta on kysytty milloin jään eläkkeelle.

Olen vastannut, mistä minä jäisin eläkkeelle - elämästäni?" Uotinen kommentoi Suomen Kuvalehdessä 1.4.2022.

Valmistautunut työhön, mutta milloin

Eräs koko maailman tietämä seitsenkymppinen, joka eläkeikäisenä yhä odottaa pääsyä luvattuun työpaikkaan, Prinssi Charles ihmetteli 70-vuotishaastattelussa, "miten päivät kiitävät paljon hurjempaa tahtia kuin ennen. Minun tapauksessani on vielä paljon tehtävää!

Useimmat 70-vuotiaat ajattelevat, että ei enää ole pakko tehdä mitään.

Minä taas valmentaudun tehtävääni. siihen mihin olen valmistautunut kolmivuotiaasta lähtien, kun äidistäni tuli kuningatar."

Hovin sisäpiiriläinen kuvaili samassa jutussa (Apu 23/10.6.2021) Walesin prinssiä: "Älykkäämpi kuin luulette, lukeneempi kuin tiedätte, valmistautuneempi kuin ikinä voitte arvatakaan."

Mutta koska se työpaikka avautuu?

kokosi *Eila Ollikainen*

REINO HIRVISEPPÄ

HAKKAPELLIITTA N:O 35, V:LTA 1928

L O T T A L A A L U ! (SÄV. ME SITÄ OOMME SUOMALAISET TARKKA-
AMPUJAT...)

SOVANTÖESSÄ APUNAMMO MEELLÄ LOTAT ON,
JA ILIMAN HEETÄ HÄVITTÄS, SE AEVAN TOTTA N:
VAHVINNIINJ MIES JO SAERASTUU, JOS SE RAVI NOTTA ON
JA SUURINJ PUUKINJ NÄEVETTY, JOS AARINGOTTA ON.

LOTAT MEETÄ SIELLÄ SITTENJ SUAVAT VUALIJA,
- EE SIELLÄ PANNA PUUTERIJA, EEKÄ MUALIJA !
TÄÄTTY KOETTOO HERNESOPPOO KOKKOON HUALIJA,
NIINJ ETTEIJ OESJ PAKKO SYVVÄ - HAPANQUALIJA.

TAPPELUT KUNJ KAEKKI SITTENJ VIIMEINJ VOETETAAN,
NIINJ VOETONRUMMUT PÄRISÖÖ JA MARSSIT SOETETAAN.
ILO VIELÄ KARKELOELLA KUKKUROETETAAN
JA LOTAN KANSSA LATTIJALLA POLOKAT VOETETAAN.

MUTTA JOS MYÖ HAAVOTUMMA SOVANRAUTOEHIN,
NIINJ LOTAT HOMMOO LIÄKÄRIINJ JA SAERASAATOEHIN,
JA JOS SITTENJ JOOTUSIMMA VIIMEINJ LAATOIHINJ,
NIINJ ILIMAN LOTTIJA KYYNELITTÄ VIETÄS, HAATOIHINJ.

Kirjoita Aakustiin!

Aakusti toivottaa tervetulleeksi tekstejä laidasta laitaan.

Tarjota voi kirja-arvosteluja, muistelmia, raportointia tapahtumista, savolaisten suku-seurojen kuulumisia, muistikirjoituksia, pakinoita, runoja... Kirjoittaa voi kirjakiielellä tai ”oikeitten immeisten” kielellä.

Teksteillä ei ole merkkirajoja, mutta toimitus pidättää oikeuden muokata kieliasua. Mukaan voi liittää valokuvia tai muita kuvatiedostoja. Kuvat julkaistaan mustavalkoisina.

Numerossa 3/2022 julkaistavien tekstien viimeinen jättöpäivä on 20.9.2022.

Tekstit voi lähettää sähköpostitse osoitteeseen saara.kononen@protonmail.com.

Aakusti, savolaesuven äänenkannattaja, on ilmestynyt vuodesta 1990. Lehden päätoimittajana toimii Savon Kielen Seuran puheenjohtaja, ja vuosien varrella siihen ovat kirjoittaneet lukuisat Savosta, savon murteista ja historiasta sekä nykykulttuurista kiinnostuneet.

Vormulat savolaesittaen

Nuo vormula kisat ne intoo antaa, varsinnii meelle kahtojille.
Ku Räekkönen korkeella lippua kantaa, – ee anna sitä jootaville.
Niihe lähtöö myö kovasti jännätää, – ku ne lähtöö mikä mistäe,
on maha kuralla, ku lähössä häviää, – muka huono tuur on ilimisittäe.
Ee mutka merkkiä tunneta, – kun ne toestesa kylykiä hiertää.
Jarrupolinta, ee vahingossakaa paeneta – sinut muuten joutusamp kiertää.

Siellä selostajat koettaa tolokuttoo, – ”yhet pohjat”jo äsköen tuilj
Eekä ”kerssiä”otettu huomijoo, – vaekka rata jo öljystä suilj.
Eestä ku tuuloo, nii tuhoja tulloo, – jonkun siipi lens taevaa tuulii.
Likaene rata, se vaahtia tuhgoo, – ja pehmeätä renkaeta ruutii.
Ku jollae kuskilla aeka ee riitä, – eekä lissee sua, ee sittä mistää.
Renkaa vaehto, tuil sanomista siitä, – no – työnnetää se ajopel sissää.

Varikolla pomot väertierooovat, – miten pyssääs tekis kullekkii hyvvee.
Eevät seleevee sua, mitä tienoovat, – vaekka mittoovat latvasta tyvvee.
Siinä sekasi männöö sektorit, – ja Kovalaesen kunto käörä.
Ku viimestä minnuuttia ajoo tohit, – kyllä kuskin pittää olla nöyrä.
Nii vua kisat o suatu piätöksee, – on samppanjat ruiskutettu.
Jäläkipuinti piätty väetöksee, – ”kyllä muute, mut ku seol uuvutettu”.

Yks' Lyytinen

Virs 332 savoks

1.

Herroo hyvvee kiittäkee,
nätisti kajeltakkee,
antoo kiitos ylläälle,
kumartakkee Luojalle.

2.

Korkeet ne on, huluppeet,
tekosesa, muat ja veet,
piät ne paenuu tok meilläe,
taevaassakkii, niät sielläe.

3.

Yläpihammiehelle,
kiitoksija, taevaalle,
laalakee ja soettakee,
hievaattakkee jo evvee.

4.

Henki kessä huokuu vuan:
iliminieroo kaavvan
sitä hallelujjookii,
hiljoo eli kovvookii

savonsi
Heikki Hyvärinen

Opettaja kertoi kotiseuturetkellä Kuopion leviämisestä maaseudulle päin ja väkiluvun kasvamisesta:

- Mistähän arvelette tämän johtuvan?
- No kun se myötänsä tanssii ja soep.

S.K.(Karttula)

SUTKAUS

nurkkavitsi, on elävää savolaista sanallista perinnettä ja samalla myös värentämätön todiste kunkin ajan arvoista ja sattumuksista. Se on palsta, jota kaikki lukijat saavat olla vapaasti toimittamassa. Lähetä oma sutkaushdotuksesi osoitteella Savon Sanomat/sutkaus, PL 68, 70101 Kuopio tai sähköpostitse lukijansanomat@savonsanomat.fi

**SAVON
SANOMAT**
savonsanomat.fi